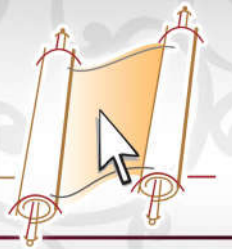

פרשה מבוארת

ע"פ רבנו האברבנאל

לע"נ הרב יעקב יצחק בן ר' אברהם דוד ז"ל ורעייתו מרת ברוריה בריינה בת ר' שלמה הכהן ע"ה

שתי הלכות ביום

גליון 16

פרשת עקב

"וְהָיָה עַקֵב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֹהִים וְשִׁמְרֹתָם וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְאַחֲבָה וְיִבְרָכֶךָ וְהָרַבְּךָ וְיִבְרָכֶךָ כְּכֹנֵן וְכָרִי אֲדַמְתֶּךָ דְגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שָׁנָר אֶלְפִיךָ וְעֲשִׂיתָ רַת צֹאנֶךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְתֶת לְךָ" (דברים פרק ז יב-יג)

שאלה: מדוע באו כל ההבטחות והייעודים הטובים על קיום ה'משפטים', ולא על ה'חוקים' וה'מצוות' שהוזכרו בשאר הפסוקים.

תשובה: כיון שחשש משה רבינו שעם ישראל ישמרו רק את החוקים והמצוות שבין אדם למקום, בחושבם שזו עיקר התורה ועל כך יבוא עיקר השכר, ויבואו לזלזל במשפטים, השייכים לענינים שבין אדם לחבירו, ויחשבו שיכולים גם הם לעשות משפטים צודקים כפי נימוסי השכל וההגיון, וכפי שעושים כל האומות. ולכן הזהיר אותם במיוחד על עניני המשפטים הללו, שהם משפטים שמימיים וקדושים, והבטיח להם מכח שמירתם טובות רבות, ועל ידי זה יבינו שאין משפטים אלו דומים לשאר המשפטים התלויים בשכל האדם, שמשפטים אלו - הגם שיש להם מעלה בפני עצמם, והגויים מצווים עליהם - לא יגרמו לגשמים לרדת בעיתם ולא יביאו עליהם את שאר הברכות, ורק שמירת המשפטים האלוהיים ימשיך להם שפע ברכה וטובה גם בעולם הזה. (שאלה א).

"אֵל תֹּאמַר כִּלְכַבְּךָ בַּחֲדָף ה' אֱלֹהֶיךָ אֹתָם מִלְפָּנֶיךָ לֵאמֹר בְּצַדִּיקְתִּי הִבִּיאֵנִי ה' לְרִשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וְיִבְרָשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֹהִים ה' מִזִּירֵיָם מִפְּנֵיךָ. לֹא בְצַדִּיקְתֶּךָ וְכִיִּישָׁר לְכַבֵּךְ אֹתָהּ כִּי לְרִשְׁתָּ אֶת אֲרָצָם כִּי בִרְשָׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֹהִים ה' אֱלֹהֶיךָ מִזִּירֵיָם מִפְּנֵיךָ וְלִמְעַן הַקִּים אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב. וְיִדְעַתְּ כִּי לֹא בְצַדִּיקְתֶּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עִם קָשָׁה עָרַף אֹתָהּ" (דברים פרק כ, ד-ו)

שאלה: מדוע חזר הכתוב פעמיים על כך שלא בצדקתך אתה יורש את הארץ, ומדוע בפעם השנייה אמר 'וידעת' כי לא בצדקתך וגו'.

תשובה: לאחר שתיאר משה רבינו לישראל את כוחם ותוקפם של הגויים שנמצאים בארץ ישראל, באומרו "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶתְּהָ עֶבֶר הַיּוֹם אֶת הַיָּרְדֵן לְבַא לְרִשְׁתָּ גוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצָמִים מִמֶּךָ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצָרֹת בְּשָׁמַיִם. עִם גְּדוֹל וְרַם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אֹתָהּ יִדְעַתְּ וְאֹתָהּ שָׁמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לְפָנַי בְּנֵי עֲנָק. וְיִדְעַתְּ הַיּוֹם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא הַעֹבֵר לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר אֵשׁ אֵכָלָה הוּא יִשְׁמִידֶם וְהוּא יִכְנִיעֶם לְפָנֶיךָ וְהוֹרִשְׁתֶּם וְהִאֲבָדְתֶּם מִהַר כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לְךָ", באופן שהבינו שאינם כובשים ומנצחים אותם בדרך הטבע אלא בסיוע ה', חשש שיחשבו ישראל שהתחברו לכך שתי סיבות, רשעת הגויים וצדקתם של ישראל, ולכן הזהירם שאין הדבר נכון בשלמותו, אלא רק חלקו נכון, כי אמנם סילוק הגויים מארצם הוא מחמת רשעותם, אך זכיית ישראל בארצם אינה מחמת צדקתם, אלא רק מחמת שנשבע על כך ה' לאבות, וההוכחה לכך היא 'כי עם קשה עורף אתה', ועל ידי זה 'וידעת' כי לא בצדקתך ה' נותן לך את הארץ, ולכן ממשיך ואומר "זָכַר אֵל תִּשְׁפַח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמִדְבָּר לְמַן הַיּוֹם אֲשֶׁר יִצְאָתָה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאֲכֹסְךָ עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מִקְרִים הֵייתָ עִם ה'", שעל ידי זה תדע בבירור שלא מחמת צדקתך קיבלת את הארץ. (שאלה ז).

"וַיִּתֵּן ה' אֱלֹהֵי אֶת שְׁנֵי לַיְלֹת הָאֲבָנִים כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים וְעָלִיהֶם כָּבֵל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהַר מֹתוֹף הַאֵשׁ בַּיּוֹם הַהוּא. וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן ה' אֱלֹהֵי אֶת שְׁנֵי לַיְלֹת הָאֲבָנִים לַחֹת הַבְּרִית" (דברים פרק ט, י-יא)

שאלה: לאחר שכבר נאמר בפסוק הראשון שה' נתן למשה את שני לוחות האבנים, מדוע חזר על כך שוב בפסוק השני.

תשובה: בפסוק השני לא בא לחזור ולתאר את עצם נתינת הלוחות, אלא ללמד את ישראל את גודל מעלת וחיבות הלוחות, שלא ניתנו לו אלא בסיועם ארבעים יום וארבעים לילה של התבודדות ודביקות בה', והוצרך לכל אותו הזמן הארוך כדי לזכות לקבלם. (שאלה ט).

"וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה נָתַן ה' אֱלֹהֵי אֶת שְׁנֵי לַיְלֹת הָאֲבָנִים לַחֹת הַבְּרִית. וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי קוֹם רֵד מִהָר מִזֶּה כִּי שָׁחַת עַמֶּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרָיִם כִּי מָהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם עָשׂוּ לָהֶם מִסִּבָּה" (דברים פרק ט, יא-יב)

שאלה: כיון שעם ישראל עשו את עגל הזהב ועבדו לו, מדוע נתן ה' למשה רבינו את הלוחות, ומדוע לא שברם משה רבינו מיד בהר, אלא ירד תחילה למטה ושם שברם.

תשובה: אם לא היו ישראל רואים בעיניהם את לוחות הברית הכתובים באצבע אלוקים לא היו מבינים את גודל ההפסד שאירע להם מחמת חטא העגל, אף אם היה משה רבינו מתאר להם זאת, כיון שאין ההבנה שמכח השמיעה דומה להבנה שמכח הראייה, ולכן נתן ה' את הלוחות למשה, ומשה הורידם למטה אל כל ישראל, ושם שברם לעיניהם, ועל ידי זה נגרם להם צער גדול יותר וחרטה על מעשיהם.

"וַיֹּאֲרָא וְהִנֵּה חֹטְאֵתָם לָהֶם אֱלֹהֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מִסִּבָּה כִּי מָהָר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם ה' אֱתָכֶם" (דברים פרק ט, טז) "וַיִּבְאֵהוּ ה' הַתֵּאֵנָף ה' מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶת־פִּלֵּל גַּם בְּעַד אַחֲרָיו בְּעַת הַהוּא" (דברים ט, כ) "וַיִּבְתְּבְעֶרָהּ וַיִּבְמַסָּהּ וַיִּבְקַבְּרֶתָהּ הַתֵּאֵוָה מִקְצָפִים חִיִּיתֶם אֶת ה', וּבִשְׁלַח ה' אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם לֵאמֹר עָלֹ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וְתִמְרוּ אֶת פִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא תִאֲמַנְתֶּם לֹא וְלֹא שְׂמַעְתֶּם בְּקִלּוֹ" (דברים ט, כב-כג) "וְאֶת־נַפְל לִפְנֵי ה' אֶת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפְּלֹתִי כִּי אָמַר ה' לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם" (דברים פרק ט, כד)

שאלה: מדוע בתוך סיפור מעשה העגל הזכיר משה את מה שחטאו בתבערה ובמסה ובקברות התאוה, ואת חטא המרגלים ואחר כך חזר שוב לענין העגל.

תשובה: כדי שלא יטענו ישראל שאינם אשמים בחטא העגל, כי אהרון הכהן השתתף בעשייתו, הוסיף משה רבינו ואמר להם שהרי חטאתם גם בתבערה, מסה וקברות התאוה, וכי גם את זה אהרון גרם לכם, וכן מה שחטאו בענין המרגלים, שמחמת זה נגזר עליהם לנודד במדבר ארבעים שנה, הרי לא היה הדבר אלא מחמת עצמם, וכן חטא העגל לא היה אלא מחמת עצמכם, וכמו שאר החטאים. (שאלה י).

